

อุดมศึกษา : กาลเวลาที่ต้อง “ลอกคราบ”

รศ.ดร. ชงชัย สมบูรณ์

การผลิตกำลังคน (manpower) ของรัฐชาติ ทุกคนต่างให้ความสำคัญกับสถาบันอุดมศึกษา เป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้าจะถามว่าสถาบันการศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาค่ำกว่าระดับนี้สามารถผลิตกำลังคนได้หรือไม่ ทุกคนสามารถตอบได้ว่า ทำได้แต่อาจจะไม่ดีเท่าที่ควรหรือไม่สอดคล้องกับการพัฒนาชาติได้อย่างเห็นเป็นรูปธรรม ฉะนั้นความศักดิ์สิทธิ์ของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษานี้จึงดูเหมือนจะมีพลังอำนาจมากกว่าระดับอื่นๆ

เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ว่า การอุดมศึกษาของไทยมีการปรับเปลี่ยนมาหลายยุคหลายสมัย แต่ถือได้ว่ายังไม่ได้สร้างปาฏิหาริย์อย่างแท้จริง ถึงแม้ว่าจะมีการปฏิรูปและการปฏิสังขรณ์หลายครั้งก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามเส้นทางที่จะทำให้อุดมศึกษาไทยก้าวไกลไปในสถานการณ์ข้อความรู้ของโลกทางการศึกษาได้อย่างดีมีประสิทธิภาพและคุณภาพนั้น จำเป็นที่จะต้อง “ลอกคราบ” เสียซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้สามารถดำเนินการดังนี้

1 การลอกคราบเรื่องของการบ่มเพาะ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นแหล่งบ่มเพาะและเพาะช่างนักคิด นักวิชาการของชาติ มิใช่เป็น “เรือนจำ” ของนักวิชาการ เพราะที่ผ่านมากลุ่มคนที่อยู่ในสถาบันอุดมศึกษาไม่ได้มีบทบาทในการวางนโยบายการศึกษาชาติร่วมกับคณะรัฐมนตรีเท่าที่ควร ภาพที่เป็นจริงจึงถูกมองว่า “การเมืองนำการศึกษา” ซึ่งเป็นวาทกรรมที่หลายคนเห็นด้วย

2 การลอกคราบองค์ความรู้/ข้อความรู้ ที่เคยเป็นอยู่ในอดีต โดยเฉพาะเรื่องการผลิตองค์ความรู้/ข้อความรู้เพื่อการพัฒนาชาติในทุกมิติ เพราะที่ผ่านมากราบของความรู้ที่ปรากฏในการศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นสำคัญ มีการหลงลืมและไม่ใส่ใจในความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์ ทำให้ผลิตที่จบออกไปมีลักษณะแข็งกระด้าง ขาดความเข้าใจในสังคม สุดท้ายกลายเป็นคนที่เห็นแก่ตัวโดยปริยาย

ฉะนั้น การผลิตบัณฑิตออกไปรับใช้บ้านเมือง ต้องมีคุณลักษณะประกอบด้วย ความรู้คู่คุณธรรม มีทักษะที่ดีเยี่ยมในศาสตร์ที่ตนเองสำเร็จมา รวมทั้งเข้าใจในบริบทของความเป็นรัฐชาติแห่งการพัฒนามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้คณาจารย์ในระดับอุดมศึกษาต้องมีความพยายามในการเขียนตำราหรือเอกสารทางวิชาการที่มีคุณภาพได้ นอกจากนี้ยังต้องสามารถผลิตผลงานทางวิชาการหรือสิ่งตีพิมพ์ที่เป็นภาษาสากลได้ (อย่างน้อยภาษาอังกฤษ) เพื่อให้สามารถพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณวิทยาได้

3 ต้องลอกคราบ คณาจารย์ “รุ่นเก่า” ที่ไม่ชอบรังสรรค์งานทางวิชาการ มุ่งมั่นในงานบริหารมากกว่าจนหลงลืมว่า ตนเอง คือ ผู้หนึ่งที่เป็นปราชญ์ (scholar) ของแผ่นดิน แต่อย่างไร มิใช่ว่าเป็นสิ่งไม่ดี การบริหารจัดการอุดมศึกษาที่ดีต้องบ่มเพาะคนรุ่นใหม่และรุ่นกลางด้วย มิฉะนั้นสถาบันอุดมศึกษาจะมีลักษณะโครงสร้างหลวมไปในที่สุด

4 ต้องมีการลอกคราบ “มรดกตกทอด” จากระบบการศึกษาของประเทศที่เป็นแม่แบบหรือประเทศที่พัฒนาแล้วว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและน่าเชิดชูบูชา สถาบันอุดมศึกษาควรมีการเทียบเคียง (juxtaposition) มากกว่าเปรียบเทียบ (comparison) เพราะถ้าทำการเปรียบเทียบจะเห็นสิ่งต่างๆ เป็นเพียวสองขั้วเท่านั้น สถาบันอุดมศึกษาควรเร่งหาจุดเด่นหรืออัตลักษณ์ของตนเองเพื่อเป็นสายใยของการพัฒนารัฐชาติต่อไป

แนวทางการสร้าง “เปลือก” เพื่อ “คราบใหม่” ของอุดมศึกษาไทย

โดยทั่วไปแล้ว ทุกคนต่างทราบกันดีว่า เวลาสิ่งมีชีวิตลอกคราบไปแล้วนั้น เปลือกหรือคราบที่ออกมาใหม่จะ หมายถึง การพัฒนา สถาบันอุดมศึกษาก็เช่นกันเปรียบเหมือนสิ่งที่มีชีวิต มีเกิด มีแก่ มีเจ็บ และมีตาย แต่ถ้ามีการดูแลและใส่ใจก็จะทำให้การอุดมศึกษาสามารถอยู่ได้นาน และเป็นที “เสาหลัก” ของการพัฒนาประเทศได้เช่นกัน แนวทางในการสร้าง “เปลือก” ต้องมีลักษณะดังนี้

1 จะต้องจัดตั้งกระทรวงอุดมศึกษาขึ้นมาเฉพาะ ทำหน้าที่กำกับดูแล “ขอบเขต (Areas)” ทางด้านวิชาการ และการบริหารจัดการอย่างแท้จริง (Privatization) อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ต้องมีการส่งเสริมการจัดตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูง มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความเชี่ยวชาญชำนาญเฉพาะด้าน เช่น สถาบันผลิตครูชั้นสูง สถาบันชั้นสูงเพื่อการผลิตนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเฉพาะ เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น รัฐต้องส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีลักษณะเพื่อการวิจัย (research sphere) มากยิ่งขึ้น มีการจัดสรรงบประมาณที่ดีและเหมาะสม โดยปราศจากความรุนแรงเชิงโครงสร้างในวาทกรรม “สถาบันอุดมศึกษาเก่าใหม่” สิ่งนี้ก็จะเป็นเปลือกใหม่ที่แข็งแรงอีกด้านหนึ่ง

2 “ผู้คน” ในสถาบันอุดมศึกษา ต้องมีอุดมการณ์เดียวกัน มีวิธีการและการปฏิบัติการที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ต้องสำแดงให้สังคมเห็นว่า อุดมศึกษา คือ “เทวาลัยแห่งการเรียนรู้” มิใช่สถานที่ที่ใครสามารถมา “ซุบตัว” ก็ได้ สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนมีทักษะบูรณาการ (integrated skills) เพื่อการพัฒนาต่อผู้เรียนเอง ต่อชุมชน ต่อประเทศชาติด้วย นอกจากนี้ ต้องสร้างทุนความเฉลียวฉลาดให้แก่ผู้เรียนในการแยกแยะสรรพสิ่งต่างๆ ที่อุบัติขึ้นในสังคมด้วย สิ่งนี้ คือการ สร้างคุณค่าร่วม (collective value creation) โดยผ่านความรับผิดชอบต่อตนเองก่อน (individual social responsibility)

4 บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาที่มีโอกาสศึกษาต่อ ต้องได้รับการอนุมัติให้ศึกษาต่อในศาสตร์ที่ต่อเนื่อง มีประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาประชาชาติอย่างแท้จริง ดังปรากฏการณ์ทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่ปรากฏขึ้นเป็นประจำในหลายๆ แห่งของสถาบันอุดมศึกษา คือ ผู้ที่ได้รับทุนศึกษาต่อมิได้ “ต่อยอด” ข้อความรู้เดิมในศาสตร์ของตนเอง ฉะนั้นความรู้ใหม่ที่ได้อมาและบังเกิดขึ้นจึงขาดความลุ่มลึก บาปกรรมจึงตกถึงผู้เรียนอีกต่างหาก

5 สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ถึงสถานการณ์อุดมศึกษาของโลก (Global Higher Education) ว่าเป็นอย่างไรร (How the others do?) ต้องมีการประชุมสัมมนาหาทิศทาง การพัฒนาอย่างต่อเนื่องในแต่ละภูมิภาค เพื่อให้เข้าใจและปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน

6 นโยบาย แผนการพัฒนา และการจัดการเรียนการสอน จะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนา
สังคมเศรษฐกิจแห่งชาติอย่างแท้จริง ผสมกลมกลืน และลงตัวด้วย มิใช่ว่า “ต่างคนต่างทำ” ต้อง
จัดทำเป็นวาระแห่งชาติทุกยุคทุกสมัย มิใช่สร้างกระแสนิยม ซึ่งสุดท้าย การอุดมศึกษาของชาติก็
“กลวง และ หลวม” ไปในที่สุด

นี่เป็นเพียงบางส่วนที่รัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของชาติสามารถทำได้ จริงๆแล้ว ถ้าสามารถทำ
ได้เป็นเบื้องต้นแล้ว เปลือกอุดมศึกษากงแข็งแรง และคงจะไม่มีใครตำหนิได้ว่า “**อุดมศึกษาไทย**
เหมือนคนใส่แว่นตาที่ไม่มีกระจก” อย่างแน่นอน ขอรับเจ้านาย !!!!!